

Лазор Катерина Петрівна,
доцент кафедри психології Національного
університету «Одеська юридична академія»,
кандидат політичних наук

ВАЖЛИВІСТЬ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Професійна діяльність викладача вищої школи в значній своїй мірі відбувається в умовах доволі складного спілкування зі студентами, колегами і нерідко становить основний зміст його діяльності, а також стає специфічним видом активності - професійної комунікацією, що вимагає налагодження і розвитку контактів, обміну інформацією. Низький рівень комунікативної компетентності у викладача нівелює його ефективність в межах освітнього процесу, ускладнює кооперацію зі студентами, не дозволяє йому в повній мірі реалізувати власний потенціал. З огляду на це, комунікативна компетентність викладача вищого навчального закладу набуває статусу ефективного засобу вирішення більшості педагогічних проблем.

Кожне заняття викладача передбачає побудову активності з боку аудиторії шляхом встановлення контакту в умовах виконання провідної ролі викладача в процесі спілкування. Для конструктивності контакту потрібні не тільки знання і врахування індивідуальних особливостей студентів, а й володіння методами побудови оптимальних стратегій педагогічного впливу. Це можливо за умови орієнтації викладача на формування комунікативних якостей особистості, наявності здібностей до адекватної оцінки міжособистісних відносин.

Комунікативні здібності викладачів і їх компетентність в спілкуванні, за результатами досліджень С.Д. Смирнова, особливо цінуються студентами молодших курсів, які більшою мірою, ніж студенти 3–4 курсів, в своїх оцінках викладачів виділяють їх особистісні якості. У позиціонуванні «хорошого» викладача на перше місце вони ставлять розуміння студента викладачем, співчуття йому. Починаючи з третього курсу студенти віддають перевагу професійній компетентності. До кінця навчання у вищій школі знову зростає цінність особистісних якостей викладачів, хоча і не досягає того показника, який мав місце у першокурсників [6, с. 11].

Термінологічне змістовне різноманіття дефініції «комунікативна компетентність», яка стала предметом дослідження у працях видатних науковців (зокрема: О.В. Добровор [1], О.М. Корніяка [2], Л.В. Любчак [3], Л.Е. Орбан-Лембрик [4], О.В. Полуніна [5] та ін.) підкреслює важливість діяльнісно-практичного і аксіологічного вектору розвитку його складових.

Аксіологічний зміст комунікативної компетентності викладача вищої школи знаходить власного виразу у гуманістичних цінностях, що виступають її базовим підґрунтям. Якісна оцінка спілкування

характеризує ступінь значимості для суб'єкта викладання цінностей комунікативної культури. При цьому, сама комунікація повинна становити цінність для особистості. Недоцільним є обмеження комунікативної компетентності конгломератом компетенцій, оскільки вона виходить поза межі конгломерату знань, умінь і навичок, поєднуючи також мотиваційні, соціальні і біхевіористичні елементи.

Комунікативна сутність вищої освіти вимагає від сучасних викладачів здатності до емпатії, прагнення розуміти внутрішній світ студента. Дана обставина обумовлює необхідність виходу освіти за межі стандартів виключно накопичення реципієнтами освіти необхідного мінімуму знань. Сучасні освітні процеси набувають власного розвитку за вектором інтеграції сучасних методів викладання з перманентним моделюванням комунікативних компетенцій викладача. Формування комунікативної компетентності викладача вищого навчального закладу становить собою керований і регульований безпосередньо самим викладачем процес активного засвоєння нових і перманентне вдосконалення існуючих цінностей і знань в сфері проявів комунікативної компетентності, прищеплення особистісних і професійних якостей з комунікації, розвиток навиків в започаткуванні ефективного спілкування.

Запорукою досягнення бажаного професіоналізму в сфері комунікації зі студентами є перманентна самоосвіта викладача, в умовах: прагнення до самовдосконалення і мотивації до оволодіння новітніми компетенціями з комунікації; засвоєння отриманих знань; моделювання власного індивідуального підходу до практичної реалізації знань, у тому числі на підґрунті основоположних компетенцій (рефлексивно-перцептивних, комунікативних і інтерактивних); розробки диференційованого підходу до застосування комунікативних компетенцій в залежності від аудиторії-реципієнта знань. Комунікативна компетентність викладачів вищої школи є основоположним чинником трансформацій в системі освіти, що створює підґрунтя до реалізації прогресивних методів викладання в освітніх процесах, а отже дозволить задовольнити вимоги соціуму в частині професійної соціалізації членів суспільства.

Список використаних джерел

1. Добротвор О.В. Методи оцінювання комунікативної компетентності / О.В. Добротвор // Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ Серія Філологія. Педагогіка. Психологія. 2013. Вип. 26. С. 239–243.

2. Корніяка О.М. Комунікативна компетентність як визначальний чинник професійного самоздійснення викладача вищої школи / О.М. Корніяка // Актуальні проблеми психології. Т. VI: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. Київ : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2016. Вип. 16. С. 82–92.

3. Любчак Л.В. Формування комунікативної компетентності майбутнього педагога у процесі вивчення курсу «основи педагогічної майстерності» / Л.В. Любчак // Витоки педагогічної майстерності. Збірник наукових праць. Полтава, 2011. С. 159–165.

4. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія професійної комунікації: навч. посіб. / Л. Е. Орбан-Лембрик. Чернівці: Книги XXI, 2010. 528 с.

5. Полуніна О.В. Психологічна компетентність викладача вищого педагогічного навчального закладу як чинник успішності управління процесом учіння студентів: автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / О.В. Полуніна; Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. К., 2010. 16 с.

6. Смирнов С. Д. Педагогическая деятельность и педагогическое общение / С. Д. Смирнов // Вестник Московского университета. Серия 14. Психология 2011. № 3. С. 5–18.

Липовець Юлія Олександрівна,
заступник начальника слідчого відділення
Херсонського відділу поліції Головного
управління Національної поліції
в Херсонській області

ПРАВОВА АКСІОЛОГІЯ Й АКСІОСФЕРА

Паралельно з ускладненням правового життя і диференціації професій в сфері права і правозастосування відбувалося і поглиблене дослідження, з аксіологічних позицій, права як явища, так і окремих правових цінностей. Сьогодні дослідження цінностей, і правових у тому числі, відбувається в мейстрімі сучасного розвитку суспільствознавства і гуманітаристики, особливістю якого є визнання того, що аксіологічна проблематика не може належати одній науці (вона є предметом зацікавлення усіх наук, які розглядають специфіку людини та її діяльності): «жодна із наук не може сьогодні претендувати на виняткову, особливу роль у дослідженні цієї проблематики. Цінність – це феномен, який вимагає інтердисциплінарного підходу; у вивченні проблеми цінності повинні використовуватися дані суспільствознавства в цілому. При цьому аксіологія, яка виникла в межах філософського знання, повинна, на наш погляд, взяти на себе функцію «інтегратора» соціогуманітарного знання, узагальнюючи дані антропології, культурології та інших наук, які звертаються до проблематики цінності» [1, с. 221].

В. Нерсисянц окремо виділяє юридичну аксіологію, предметною сферою та основною проблематикою якої є розуміння і трактування права як цінності й відповідні ціннісні судження та оцінки про правове значення фактично цього закону (позитивного права) і держави. Для мислителя однопорядковими є юридична аксіологія, філософія права і